

I. Vyshenska, V. Ivanyk

CLIMATIC FACTORS IMPACT ON SOIL CARBON CONTENT OF GRASSLAND ECOSYSTEM IN ALTERED PRECIPITATION EXPERIMENT

Apparent changes in the soil organic carbon content in areas of steppe ecosystems have been shown in three years experiment with artificial redistribution of rainfall. Regression analysis confirmed that the carbon content in different soil layers was defined by 7 factors, including the number of dead biomass, soil moisture month before sampling, monthly rainfall of the month and the previous month of samples drawing, the average temperature of the soil one month before the sampling. Obtained results confirmed the significant effect of changes in precipitation on soil organic carbon.

Keywords: steppe ecosystem, soil carbon content, climate factors, experiment.

Матеріал надійшов 21.09.2014

УДК 502.1(477)

Гетьман В. І.

ПРИРОДНА СПАДЩИНА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ДЕРМАНСЬКО-ОСТРОЗЬКИЙ»

У статті здійснено детальний аналіз флори і фауни національного природного парку «Дермансько-Острозький», який належить до природно-заповідних територій кластерного (острівного) типу, в контексті такого планетарного явища, як фрагментація (інсуляризація) природних ландшафтів, що є наслідком усезростаючого глобального антропогенного впливу. Акцентовано увагу на надзвичайній важливості парку як осередку біорізноманіття України, а також на біотичній своєрідності цієї території, що значною мірою зумовлена місцевим ландшафтним різноманіттям.

Ключові слова: природний парк, біорізноманіття, природно-заповідні території.

У межах природної області Мале Полісся Указом Президента України від 11 грудня 2009 р. було створено національний природний парк (НПП) «Дермансько-Острозький» (робоча назва «Волино-Поділля»), до якого увійшли ділянки Здолбунівського та Острозького районів Рівненської області загальною площею 5448,3 га (рис. 1). З них 1647,6 га надаються йому в постійне користування, тобто вилучаються в землекористувачів. Організований він на базі регіонального ландшафтного парку «Дермансько-Мостівський».

НПП «Дермансько-Острозький» є кластерним (роз'єднаним) типом національного парку. Тобто його територія не суцільна, а складної

конфігурації, складена з окремих масивів (ділянок), як це прийнято в сьогоденній практиці заповідання (заповідається те, що ще відносно збереглося). Це є наслідком планетарного явища фрагментації (інсуляризації) природних ландшафтів, зумовленого, своєю чергою, всезростаючим антропогенним впливом.

Згідно з фізико-географічним районуванням України територія НПП «Дермансько-Острозький» належить до Західно-Української провінції лісостепової зони, ландшафтної області Мале Полісся та відбиває основні риси Ікво-Вілійського фізико-географічного району, який розміщується між річками на заході Іквою та на сході Вілією [4].

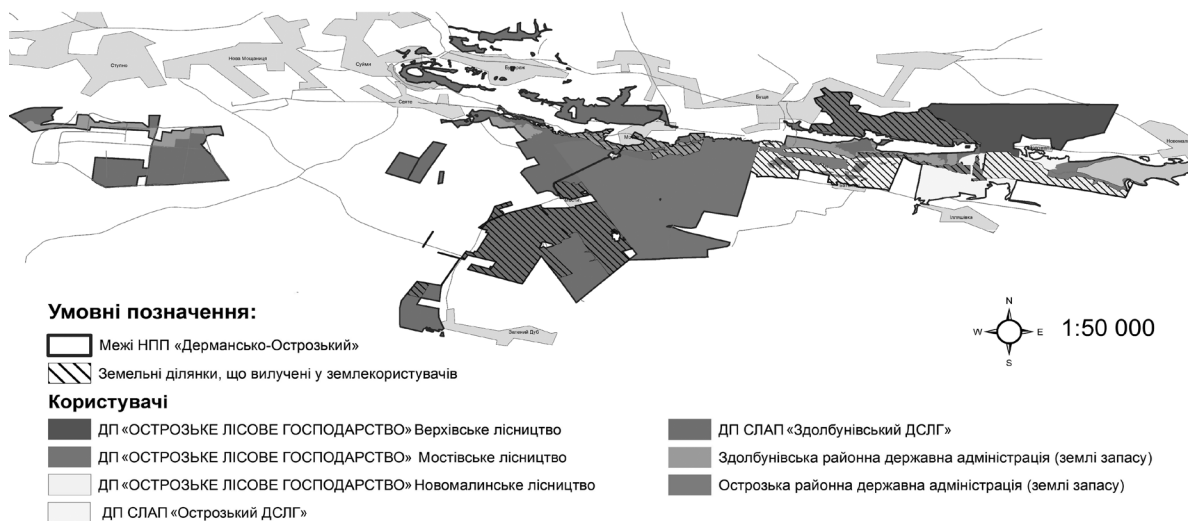

Рис. 1. Картохема розподілу території НПП «Дермансько-Острозький» за користувачами

На думку інших авторів, Мале Полісся є особливою природною (фізико-географічною) областю в лісовій зоні рівнинної частини України [1]. Це «півострів» поліського ландшафту посеред Лісостепу. Простягається він від Шепетівки і Славути на сході, де з'єднується з Поліською низовиною, до Рави-Руської на заході, де переходить на територію сусідньої Польщі [1].

Територія НПП «Дермансько-Острозький» тягнеться вузькою смугою між Подільською і Волинською височинами на півдні Рівненщини. Це звужена, затиснена між Мізоцьким кряжем та Кременецькими горами як структурами цих височин частина Малеого Полісся. Власне, найголовнішим фактором, який сприяє формуванню особливо унікальних за цінністю екологічних умов цієї території, і є її розташування на межі кількох природних регіонів (Волинське лесове плато, Кременецькі гори, Полісся).

Отже, НПП «Дермансько-Острозький» є надзвичайно важливим осередком біорізноманіття України. Біотична своєрідність його території значною мірою визначена місцевими ландшафтами, які водночас є подібними і відмінними до класичних поліських зони мішаних лісів. У ландшафтній структурі території переважають природні комплекси мішано-лісового і лісостепового типів. Флористичний склад лісів багатший, ніж аналогічних лісів Українського Полісся.

Результати дослідження, їх обговорення

Мале Полісся, репрезентоване НПП «Дермансько-Острозький», за своєю природою різко відрізняється від прилеглих з півночі і півдня лесових плато. Територія парку являє собою знижену

аккумулятивно-денудаційну рівнину з численними ерозійними останцями. Усе це створює своєрідний рельєф місцевості. Основна частина покрита алювіальними та флювіогляціальними (водно-льодовиковими) відкладами і займає велику так звану Острозьку прохідну прадолину, утворену діяльністю талих вод у дніпровській льодовиковий період – від 285 до 210 тис. років тому (середній плейстоцен). Сам льодовик територію Малеого Полісся не вкривав.

В окремих місцях днище Острозької долини вкрите потужними зандровими (від нім. *Sand* – пісок) відкладами. Тому тут поширені еолові форми рельєфу – піщані параболічні дюни [2].

Нині по цій прадавній долині тихо тече річка Збитин(ь)ка (нижче за течією – Свитенька). До неї допливають Піщанка та Бущанка (Джерелиця). Річка успадкувала прохідну прадолину, про що свідчить її широке днище. Сама вона є лівою притокою р. Вілії, яка своєю чергою впадає в р. Горинь. Збитинка бере початок на Мізоч-Повчанському плато (біля с. Збитин Дубнівського району) і тече територією національного парку на проміжку понад 30 км.

Мізоч-Повчанське плато, зокрема розміщені в його межах Пелчанські (Повчанські) висоти, за своїм походженням (як гляціодислокації) подібні до Канівських гір. Утворені вони за значної участі напірної сили наступаючого Дніпровського льодовика. Мальовничості рельєфу надають сформовані після відступу льодовика і побудовані з крейди ерозійні куполоподібні підняття (горби) 50–80 м заввишки.

Ґрунтовий покрив території парку, як і Малеого Полісся загалом, характеризується своєрідністю та мозаїчністю. Переважають дерново-підзолисті,

лучні та болотні ґрунти. Найбільш поширені дерново-слабопідзолисті, що займають плескагі межиріччя. На ділянках, де на поверхню виходять крейдиані мергелі, перекриті малопотужним глинисто-карбонатним шаром, утворилися характерні для Малеого Полісся дерново-карбонатні ґрунти [2].

У загальному малюнку рослинності Малеого Полісся характерні рослинні комплекси, які нагадують Українське (Волинське) Полісся переважанням соснових лісів, боліт різних типів, заплавних лук. Чимало фахівців вважають саму назву регіону «Мале Полісся» невдалою, оскільки подібність до Полісся є більше позірною і стосується насамперед вирівняних територій із флювіогляціальними відкладами.

У рослинному покриві території НПП «Дермансько-Острозький» переважає лісова рослинність, поширені болота, заболочені луки. Серед лісів переважають широколистяні – дубові, грабово-дубові, грабові та березово-грабові. Значну площу також займають дубово-соснові та соснові ліси (рис. 2).

Найбільшу наукову цінність мають старі грабово-дубові ліси, що вкривають горби-останці. Такі ділянки наявні в урочищах Мостівському, Гурби, Турова Могила тощо. В окремих місцях зростають дуби віком 100–120 років.

Граб у цих лісах утворює другий ярус заввишки 14–16 м. У розрідженому підліску наявний рідкісний вид, що трапляється в Україні

переважно в Карпатах – жимолость пухнаста (*Lonicera xylosteum* L.).

Флора НПП «Дермансько-Острозький» налічує 469 видів, з них 81 має охоронний статус. Зокрема, до Червоної книги України занесено 41 вид рослин. З рідкісних видів тут особливо представлені орхідеї, зокрема пальчатокорінники травневий (*Dactylorhiza mayalis* (Reichenb.) P. F. Hunt et Summerhayes), Фукса (*D. Fuchsia* (Druce) Soo) і м'ясочервоний (*D. incarnata* (L.) Soo), а також жировик Лезеля (*Liparis loeselii* (L.) Rich.), любки дволиста (*Platanthera bifolia* (L.) Rich.) і зеленоквіткова (*P. chlorantha* (Cust.) Reichenb.), коручки болотна (*Epipactis palustris* (L.) Crantz), чемерниковидна, або к. морозниковидна, к. широколиста (*E. Helleborine* (L.) Crantz) і темно-червона (*E. atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.) Schult.), булатки великоквіткова (*Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce), червона (*C. rubra* (L.) Rich.) і довголиста (*C. longifolia* (L.) Fritsch).

Надзвичайно цінними є рідкісні види болотної рослинності: сверція багаторічна (*Swertia perennis* L.) та язичник буковинський (*Ligularia bucovinensis* Nakai). На вологих місцях поширені сашник іржавий (*Schoenus ferrugineus* L.), осоки Девелла (*Carex davalliana* Smith), Хоста (*C. hostiana* DC) і дводомна (*C. dioica* L.), а також комахоїдні рослини – товстянка звичайна (*Pinguicula vulgaris* L.) та росичка англійська (*Drosera anglica* Huds.) [5].

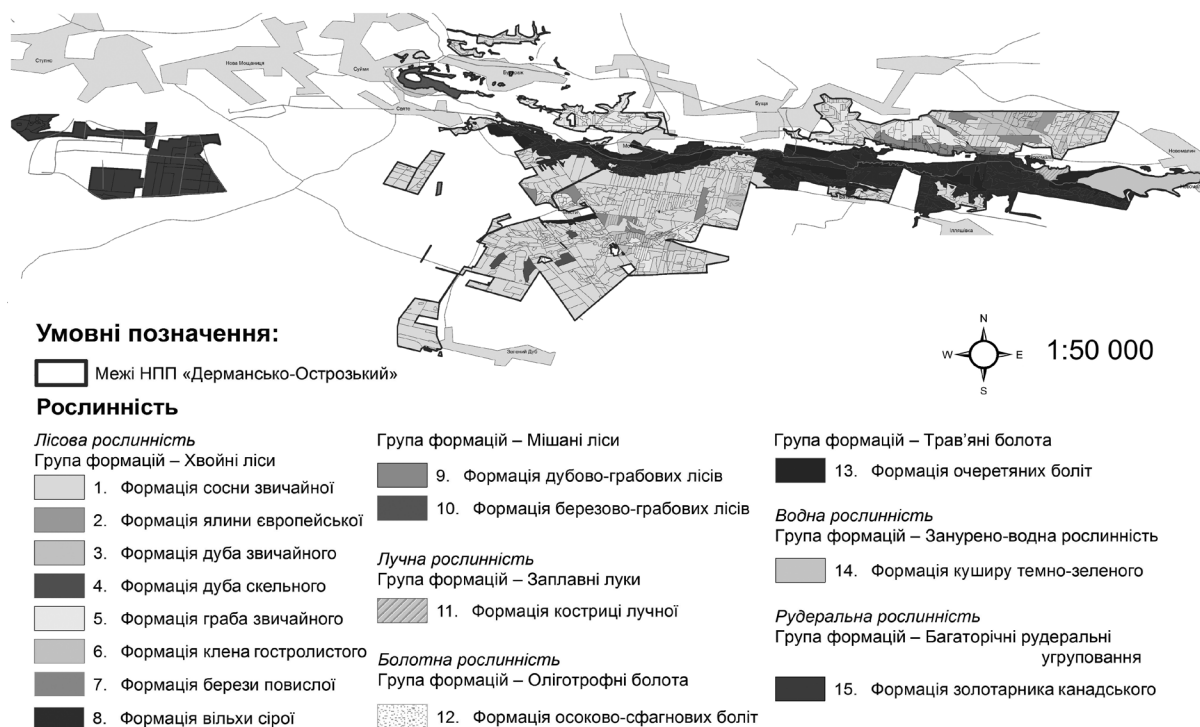

Рис. 2. Картохема рослинності НПП «Дермансько-Острозький»

Значною у флорі парку є кількість неморальних видів, добре представлених на куполоподібних підвищеннях – у листяних лісах, на узліссях, галявинах. До них належать дуб звичайний (*Quercus robur*), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), ліщина (*Corylus avellana* L.), бруслина європейська (*Euonymus europaea* L.), а в трав'яному покриві – осока волосиста (*C. pilosa* Scop.), зеленчук жовтий (*Galeobdolon luteum* Huds), перлівка поникла (*Melica nutans* L.), зірочник ланцетовидний (*Stellaria holostea* L.), підмаренник запашний (*Galium odoratum* (L.) Scop.).

У складі дубово-грабових лісів з дубами звичайним та скельним (*Q. petraea*) і похідних від них грабових лісів виявлено ряд рідкісних видів флори. Тут трапляються теплолюбні реліктові види: плющ звичайний (*Hedera helix* L.), кадило сарматське (*Melittis sarmatica* Klok.), лунарія оживаюча (*Lunaria rediviva* L.), клопогін європейський (*Cimicifuga europaea* Schipcz.). Для цих лісів також характерна низка видів, властивих переважно лісам Карпат і прилеглих територій: астранція велика (*Astrantia major* L.), багаторядники Брауна (*Polystichum braunii* (Spenn.) Fee) і шипуватий (*P. aculeatum* (L.) Roth), герань темна (*Geranium phaeum* L.) тощо.

Ліси з переважанням дуба скельного займають верхні частини високих куполоподібних підвищень на кордоні з Тернопільською областю. Вони формуються на дерново-підзолистих ґрунтах, які підстилаються оолітовими вапняками.

Вік дерев у цих лісах досягає 80–120, а в окремих місцях – 150 років. У деревостані є домішки клена гостролистого, або звичайного (*Acer platanoides* L.), явора (*A. pseudoplatanus* L.), ясена звичайного (*Fraxinus excelsior* L.), липи серцелистої (*Tilia cordata* Mill.), черешні (*Cerasus avium* (L.) Moench), берези бородавчастої, або повислої (*Betula pendula* Roth). У другому ярусі зростає граб. Травостій скельнодубових лісів розріджений. У ньому найбільшу участь беруть зеленчук жовтий, квасениця звичайна (*Oxalis acetosella* L.), веснівка дволиста (*Majanthemum bifolium* (L.) F. W. Schmidt), печіночниця благородна (*Hepatica nobilis* Gars.).

Поодинокі на освітлених узліссях виявлені «степовики»: шавлія кільчаста (*Salvia verticillata* L.), роман напівфарбувальний (*Anthemis subtinctoria* Dobrocz), оман верболистий (*Inula salicina* L.) [2].

Соснові ліси зростають у західній (заболоченій) частині національного парку. Вони представлені двома угрупованнями – з домінуванням червонокнижного плауна річного (*Lycopodium annotinum* L.) і ялівця звичайного (*Juniperus communis* L.). Обидва угруповання – в Зеленій

книзі України. В екотопах цих лісів трапляються баранець звичайний (*Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank et Mert.) і вовчі ягоди пахучі (*Daphne sneorum* L.), занесені до Червоної книги України. На вершинах піщаних горбів і параболічних дюн ростуть сухі соснові бори у підліску з ялівця звичайного [1].

Своєрідне біорізноманіття території НПП «Дермансько-Острозький» представлене на болотах, які не займають значних площ, але є різноманітними та цікавими. Раніше заболоченість Малого Полісся як регіону становила близько 5% [1], нині близько половини боліт освоєно. Така ж ситуація спостерігається і в парку, де є кілька масивів осушених боліт. Болота переважно заплавні, рідше розташовані на борових терасах. За своїм живленням вони евтрофні (низинні).

Найбільш специфічними для Малого Полісся є карбонатні болота, які, крім цього регіону, подекуди трапляються лише на Волинському лесовому плато і Західному Поділлі. У рослинному покриві цих боліт переважають угруповання осоки Девелла та сашника іржавого. Співдомінують та домінують на невеликих площах дрібні осоки – жовта (*C. Flava* L.), просовидна (*C. Panicea* L.), а також молінія голуба (*Molinia caerulea* (L.) Moench).

На території національного парку поблизу с. Батківці, у межах заплави р. Збитинка, розташоване одне з найбільш східних середньоевропейських карбонатних боліт – Бушанське. Це найбільше в парку за площею та найбагатше за флористичним складом болото. Воно досить обводнене і важко прохідне. Звідси його місцева назва – Перетоки. Цікавими рослинами болота є червонокнижна меч-трава болотна (*Cladium mariscus* (L.) Pohl), журавлина болотна (*Oxycoccus palustris* Pers.), росички круглолиста (*D. rotundifolia* L.) та англійська тощо.

Значний науковий інтерес на території парку викликають малопоширені петрофільні рослини, що зростають на численних виходах вапнякових пісковиків (Зіньків Камінь, схилі до верхніх біля с. Мости), насамперед скельні папороті. Тут росте смородина блискуча (*Ribes lucidum* Kit.) – карпатський вид, що лише зрідка заходить на рівнину.

Фауна території НПП «Дермансько-Острозький» також є надзвичайно різноманітною. Вона за своїм складом наближається до фауни перехідної зони, для якої характерне змішання різних фауністичних елементів. Тут разом з типовими лісостеповими тваринами наявні бореальні (тайгові) види: лось (*Alces alces*), білка звичайна (*Sciurus vulgaris*), жовна чорна (*Dryocopus martius*), синиця чубата (*Parus cristatus*) та ін.

Загалом, на території національного парку відомо 292 види тварин. З них охороняється 198 видів, у тому числі 43 – Червоною книгою України, окремі з яких заслуговують найбільшої уваги для розгляду. Так, з рідкісних комах трапляються махаон (*Papilio machaon*), мнемозина (*Parnassius mnemosyne*), стрічкарка тополева (*Limenitis populi*), райдужниця велика, або мінливець великий (*Apatura iris*).

Аполлон (*Parnassius apollo*) оселяється на світлих ділянках соснових борів, також трапляється в місцях вапнякових відслонень Мізоцького кряжу (околиці с. Буща) [6].

Жук-олень, або рогач звичайний (*Lucanus cervus cervus*), оселяється на ділянках широколистяних та мішаних лісів з домішкою дуба. Живиться соком пошкоджених стовбурів дерев.

З червонокнижних плазунів відома мідянка звичайна (*Coronella austriaca*). Тримається переважно сухих місць узлісь, заростей чагарників.

Під час перельотів можна побачити креха (крохаля) середнього, або довгоногого (*Mergus serrator*), журавля сірого (*Grus grus*). Окремі особини креха спорадично зупиняються в долині р. Свитенька (Збитинка) на водосховищі с. Новомалин. Найближчі місця гніздування журавля сірого розташовані на півночі Рівненщини.

Наявні червонокнижні рукокрилі: вечірниця руда (*Nyctalus noctula*), кажан пізній (*Eptesicus serotinus*). Вухань звичайний, або бурий (*Plecotus auritus*) є найбільш розповсюдженим кажаном Західної України та Поділля. Він є осілим видом, що мешкає в широколистяних лісах з дуплистами деревами та населених пунктах. Зимуює поодинокі, не утворюючи скупчень, на відміну від інших видів рукокрилих [6].

Гніздиться в глухих, часто заболочених, лісистих місцевостях парку лелека чорний (*Ciconia nigra*). Гнізда робить на старих деревах на висоті 7–15 м. За даними співробітників УТМР, одна пара мешкає в лісі над болотом, 2–2,5 км південніше від с. Буща (урочище «Турова Могила»). Друга пара, можливо, гніздиться в орнітологічному заказнику місцевого значення «Збитинський» (околиці с. Новомалин), створеному в 1992 р. якраз для охорони цього виду.

У пташиному населенні лісових біотопів найбільшою групою є горобині, серед яких фон складають зяблик (*Fringilla coelebs*), синиця велика (*P. major*), вільшанка (*Erithacus rubecula*), щеврик лісовий (*Anthus trivialis*), повзик (*Sitta europaea*), кропив'янка, або славка чорноголова (*Sylvia atricapilla*), вівчарики ковалик (*Phylloscopus collybita*) та жовтобровий (*P. sibilatrix*), дрозди чорний (*Turdus merula*) та співучий (*T. Philomelos*).

До звичайних відносяться синиця блакитна (*Parus caeruleus*), соловейко східний (*Luscinia luscinia*), сойка (*Garrulus glandarius*), вухата (*Asio otus*) та сіра сови (*Strix aluco*); крук (*Corvus corax*), синиця довгохвоста (*Aegithalos caudatus*) тощо. З дятлів, крім великого строкатого (*Dendrocopos major*) та малого (*D. minor*), рідкісно зустрічається дятел сивий (*Picus canus*). З лісових куликів подекуди гніздиться вальдшнеп, або слуква (*Scolopax rusticola*) та чорниш (*Tringa ochropus*); з голубів – припутень (*Columba oenas*) та горлиця звичайна (*Streptopelia turtur*), можливо, голуб-синяк (*Columba oenas*). У розріджених сосняках трапляється дрімлюга (*Caprimulgus europaeus*) [3].

Денні хижі птахи представлені канюком звичайним (*Buteo buteo*), яструбами великим (*Accipiter gentilis*) та малим (*A. nisus*). У зимовий період з'являється зимняк (*Buteo lagopus*).

Серед розрідженої деревно-чагарникової рослинності узлісь звичайними є кропив'янка сіра (*S. communis*), сорокопуд-жулан (*Lanius collurno*), вівсянка звичайна (*Emberiza citrinella*), щиглик (*Carduelis carduelis*). Нечисленно трапляється одуд (*Upupa epops*), зозуля звичайна (*Cuculus canorus*), коноплянка (*Acanthis cannabina*), горобець польовий (*Passer montanus*).

На відміну від пташиного царства, батрахогерпетофауна лісових ділянок НПП «Дермансько-Острозький» не відрізняється різноманітністю, що зумовлено загалом еволюцією живого світу на землі. В Україні їх залишилося, відповідно, 17 і 21 вид. Тут виявлені веретільниця ламка (*Anguis fragilis*), ропуха сіра (*Bufo bufo*), квакша звичайна (*Hyla arborea*). Жаби гостроморда (*Rana arvalis*) і трав'яна (*Rana temporaria*) зустрічаються переважно у вологих вільшняках.

Гідрофільний зоокомплекс представлений тваринами, що мешкають у водних і болотних біотопах малих річок. Найбільше різноманіття іхтіофауни виявлене у водосховищі на р. Свитенька (Збитинка) у с. Новомалин. З місцевих видів риби найбільш звичайними є щука (*Esox lucius*), окунь (*Perca fluviatilis*), йорж звичайний (*Gymnocephalus cernuus*), карась сріблястий (*Carassius auratus*), плітка (*Rutilus rutilus*), верховодка (*Alburnus alburnus*). Зустрічається короп (*Cyprinus carpio*), лин (*Tinca tinca*), краснопірка (*Scardinius erythrophthalmus*), в'язь (*Leuciscus idus*) та бичок-бабка (*Neogobius fluviatilis*).

У водосховищі та мало заболочених ділянках річок парку живе ондатра (*Ondatra zibethicus*) – хутровий гризун американського походження, акліматизований в Україні в післявоєнний період. Бобер (*Castor fiber*) в останні роки став збільшувати свою чисельність, і нині його хатки

можна побачити на більшості річок території національного парку. Заходить на територію парку і червонокнижна видра (*Lutra lutra*).

Особливе місце займають птахи, що розповсюджені по заплавах малих річок, на болотах, ставках та в прибережній акваторії. На Новомалинському водосховищі трапляється норець великий, або пірникоза (*Podiceps cristatus*). Можливо, оселяються окремі пари норця чорношийого (*Podiceps nigricolis*).

З лелекоподібних у національному парку гніздяться бугай (*Botaurus stellaris*) та бугайчик (*Ixobrychus minutus*). Сірі (*Ardea cinerea*) та великі білі чаплі (*Egretta alba*) залітають сюди під час міграцій. Населення качок не відрізняється особливим різноманіттям і представлене крижнем (*Anas platyrhynchos*), чирком-тріскунцем (*Anas querquedula*) та черню червоноголовою, або попелюхом (*Aythya ferina*).

На водосховищі та великих меліоративних системах оселився лунь болотяний (*Circus aeruginosus*). Пастушки представлені погоничем (*Porzana porzana*), пастушком водяним (*Rallus aquaticus*), лискою (*Fulica atra*) (Новомалинське водосховище) та численною курочкою водяною (*Gallinula chloropus*). Мартин звичайний (*Larus ridibundus*) зупиняється тут під час сезонних міграцій.

Також у міграційний період на водоймах (передовсім на Новомалинському водосховищі) зупиняються норець сірощокий (*Podiceps grisegena*), червонокнижний гоголь (*Bucephala clangula*), гагара чорвола, або чорношия (*Gavia arctica*), свищ (*Anas Penelope*), чирок-свистунець (*Anas crecca*), гуска сіра (*Anser anser*), чернь чубата (*Aythya fuligula*), крохаль довгоносий, або середній крех (*Mergus serrator*), крохаль великий (*Mergus merganser*), мартин сивий (*Larus canus*). З горобцеподібних у біотопі наявні ремез (*Remiz pendulinus*), очеретянки лучна (*Acrocephalus schoenobaenus*) і велика (*A. arundinaceus*), вівсянка очеретяна (*Emberiza schoeniclus*).

Лучно-степовий фауністичний комплекс представлений видами, що мешкають у заплавах лучних біотопах та агроценозах. Із ссавців на заплавах луках мешкає кріт звичайний (*Talpa europaea*), ласка (*Mustela nivalis*), червонокнижний горностай (*Mustela erminea*). Із птахів звичайними є плиска жовта (*Motacilla flava*), чекан лучний (*Saxicola rubetra*), трапляється чайка (*Vanellus vanellus*). Нечисленно гніздиться травник (*Tringa totanus*), бекас (*Gallinago gallinago*), очеретянка чагарникова (*Acrocephalus palustris*), деркач (*Crex crex*). Із плазунів і земноводних на вологих луках зустрічається вуж звичайний, ропуха зелена (*Bufo viridis*) та жаба гостроморда.

Агроценози, пасовища та меліоровані ділянки в межах парку також мають своєрідне тваринне населення. З птахів у біотопі гніздяться жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), куріпка сіра (*Perdix perdix*), перепілка (*Coturnix coturnix*), кам'янка звичайна (*Oenanthe oenanthe*). З плазунів та земноводних на полях мешкають ящірка прудка (*Lacerta agilis*) та часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*) [3].

До окремих біотопів у парку належать населені пункти, де мешкають види-синантропи. Із звірини – це червонокнижний тхір чорний, або лісовий (*Mustela putorius*), куниця кам'яна (*Martes foina*). З птахів – голуб сизий (*Columba livia*), сич хатній (*Athene noctua*), дятел сирійський (*Dendrocopus syriacus*), серпокрилець чорний (*Apus apus*), горобці домашній (*P. domesticus*) і польовий, ластівки сільська (*Hirundo rustica*), берегова, або шурик (*Riparia riparia*) і міська, або воронець (*Delichon urbica*), горихвістка чорна (*Phoenicurus ochruros*) тощо. Символом прив'язаності до рідних місць є лелека білий (*Ciconia ciconia*), без якого українське село уявити неможливо. Цьому птахові, як жодному іншому, придумано чи не найбільше інших назв: бусол, бузьок, черногуз, чугайстер, боцян, дзьобун, бусшель, жабоїд тощо.

Висновки

Мале Полісся, репрезентоване природними особливостями території НПП «Дермансько-Острозький», є особливою ландшафтною (фізико-географічною) областю в лісовій зоні рівнинної частини України.

Специфічність його історичного формування зумовила різноманітність та оригінальність ландшафтів, рослинного та тваринного світу. Особливо вона пов'язана з діяльністю льодовика, талих льодовикових вод та залишеними ними водно-льодовиковими (флювіогляціальними) осадами.

Як у флорі, так і рослинному покриві території види широколистяних лісів (неморальні види), обумовлені кліматично, поєднуються з бореальними, які з'явилися на цій території в постгляціальний період. Серед неморальних видів рослин значну участь беруть види з центральноєвропейським та південно-європейським ареалом, які розташовані тут на східній межі свого поширення.

Фауна території національного природного парку за своїм складом також наближається до перехідної, для якої характерне змішання різних фауністичних елементів.

Список літератури

1. Маринич А. М. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / А. М. Маринич, В. М. Пашенко, П. Г. Шищенко. – К. : Наук. думка, 1985. – 224 с.
2. Природа Ровенської області / під ред. К. І. Геренчука. – Львів : Вища школа, 1976. – 156 с.
3. Савчук О. В. Фауна Дермансько-Мостівського регіонального ландшафтного парку / О. В. Савчук // Дермансько-Мостівський регіональний ландшафтний парк: проблеми становлення : матеріали наук.-практ. семінару (22–23 березня 2001 р., м. Здолбунів) / Держ. упр. екології та природ. ресурсів в Рівнен. обл. ; [наук. ред.: Т. Л. Андрієнко, Ю. М. Грищенко]. – К. : Карбон, 2001. – С. 82.
4. Физико-географическое районирование Украинской ССР. – К. : Изд-во Киевск. ун-та, 1968. – 683 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ. – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.
6. Червона книга України. Тваринний світ. – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – 624 с.

V. Getman

THE NATURAL HERITAGE OF THE NATIONAL PARK “DERMANSKO-OSTROZKYI”

The consequence of increasingly global anthropogenic influence became a global phenomenon of fragmentation (decomposition) of the natural landscapes. One of relatively preserved natural variety is the areas of national natural park “Dermansko-Ostrozkyi”, belonging to the natural protected areas cluster (split, island) type.

The National Park “Dermansko-Ostrozkyi” – a very important center of biodiversity of Ukraine. Its biological uniqueness of its territory is largely determined by the local landscape diversity. The article analyzes in detail the flora and fauna of the national park.

Keywords: nature park, biodiversity, protected areas.

Матеріал надійшов 17.06.2015

УДК 502.72:574.34:504.732

Спінова Ю. О.

БАЛЬНА ОЦІНКА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРИ ФОРМУВАННІ ЛОКАЛЬНИХ ЕКОМЕРЕЖ

У статті коротко проаналізовано видове різноманіття рослин деяких об'єктів природно-заповідного фонду Донецької області, надано сукупну бальну оцінку їхнього природного потенціалу. Обґрунтовано необхідність формування нових та збільшення площ уже існуючих об'єктів для подальшого внесення їх до структур локальних екологічних мереж.

Ключові слова: природно-заповідний фонд (ПЗФ), екологічна мережа, біологічне різноманіття, природний потенціал, рівень фрагментарності.

Для підтримки біорізноманіття потрібна певна екологічна інфраструктура території – екологічна мережа як просторово організований набір

екосистем, які забезпечують екологічну рівновагу. Особливо актуальним формування екологічних мереж регіонального і локального рівнів